

D. I. SUCHIANU

BOURVIL

ȘI

„INFRA-

LIMBAJUL”

Expresia „infra-limbaj” am pus-o între ghilimele, fiindcă nu-mi aparține. Aparține lui Boussinot, inventată anume pentru a-l defini pe marele actor francez Bourvil. (Numele său adevărat e André Raimbourg.) Această noțiune de „infra-limbaj” permite o foarte originală și pătrunzătoare definiție nu numai a lui Bourvil, dar și a actorului de teatru, adică întrucât diferă el de actorul de cinema.

Ca și Marlene Dietrich, ca și Judy Garland, Bourvil a fost un curios actor de teatru care nu juca piese de teatru. Ca și ceilalți doi, făcea teatru fără teatru. Textul debitat de el erau niște șansonete de o banalitate infantilă, cam cum sînt cîntecelele pe care nostimul familiei le cîntă fals la mesele de nunți și botezuri. Bourvil n-avea pic de voce, iar ariile lui erau, cînd și cînd, întrerupte brusc, fie printr-un ris timpit și gutural fie printr-o tăcere imobilă și nedumirită, de om care nu pricepe absolut nimic. Ei bine, aceste performanțe, mai mult decît rolurile lui de film, l-au făcut celebru. Mai ales cîntecelele debitate la radio sau imprimare pe

discuri. Boussinot insistă asupra acestui fapt curios. Bourvil are o mutră foarte nostimă și expresivă. Partenera sa Annie Fratellini (din ilustra familie de clovni) spunea că Bourvil este clovnul ideal. Totuși, nu prin mimică, nu prin joc vizibil, nu prin gesturi, nu prin imaginea lui vizuală și-a cîștigat el marea lui popularitate, ci (scrie Boussinot), „prin prezența sa radiofonică (monologuri, discuri, interviuri), unde nu îl vedem, unde totuși îl vedem pentru că îl auzim”. A cucerit lumea prin arta sa „de a spune fără s-o spună” (tot Boussinot) de a „zice prin mai mult decît zice” (tot B.).

Felul cum își nuanțează el debitul verbal face să răsară, dindărătul vorbelor prostănace de folclor mahalagesc, sensuri lungi, durabile, complexe, umane. Numai actorul de teatru este capabil de această scamatorie sufletească, de acest „infra-limbaj” cum îl numește Boussinot. Actorul de teatru diferă de cel de film, așa cum diferă între ele verbele a vedea și a auzi. Desigur, teatrul e și spectacol, iar cuvîntul are, în film, multe

funcțiuni (exact 34 ; le-am numărat și le-am definit, cîndva, într-un articol trecut). Totuși, accentul se pune, în film, pe imagine, iar în teatru pe vorbire, pe dicțiune, pe felul de a zice. Bourvil, fără să bage de seamă, a înlocuit o experiență-standand, a compus figura (fără obraz) a actorului de teatru pur, făcut numai din limbaj și „infra-limbaj”. El a adăugat un paragraf nou, un paradox nou, la *Paradoxul Comedianului* al lui Diderot.

Ca și Marlene, ca și Judy Garland, el a „ales teatrul”, poate pentru că filmul s-a purtat oarecum rău cu el (în ciuda marilor sale succese pe ecran). „Cinematograful (scrie Boussinot) nu i-a dat adevărata lui șansă”.

Asta este și nu este tocmai adevărat. E drept că, în capul mărghinii al producătorilor, Bourvil era pecetluit cu două peceti: tărăn și clovn. De aci, conținutul simplu al rolurilor sale pe ecran. Așa de simplu, înfapt instinctiv producătorii recurgeau aritmetic la tabela înmulțirii. În *Tot aurul din lume* (de René Clair), el nu face pe un tărăn, ci pe doi tărăni! Tatăl și fiul.

Totuși, arta a șaptea n-a fost totdeauna îngrată cu el. I-a dat și roluri mari, roluri extraordinare. Iar dacă el n-ar fi murit așa de tînăr (la 53 de ani) i s-ar mai fi dat și altele, din ce în ce mai interesante, din ce în ce mai multe.

În *Cauze drepte* de Christian Jaque, unde, volumetric, rolurile principale le dețin Pierre Brasseur și Marina Vlady, rolul cu adevă-

rat principal (fiindcă era singurul adevărat și interesant, tot filmul fiind un simplu spanac bine jucat) —, așadar singurul rol impresionant era acela ar judecătorului de instrucție, interpretat de Bourvil. Un rol unde onestitatea profesională a magistratului era ceva mult mai sfîșietor, mai dramatic decît povestea criminală și urmările ei de ignominie. A fost un rol unde acest cunoscut actor comic nu avea nici o secundă de accent comic.

Tot astfel, în filmul lui Cayatte: *Oglinda cu două fețe*. S-au zugrăvit multe portrete de mari și mic-burghezi. Dar tipul interpretat de Bourvil aici, deși existînd de cînd există burghezia, nu fusese încă pictat de artele epice, lirice, plastice și dramatice. Eroul era un profesor de liceu, și încă de matematici! Înșurat. Aflăm prin el că există două moduri burgheze de a concepe amorul. În ambele cazuri, firește, femeia e privată ca o marfă, ca un bun de proprietate. Dar marele burghez, boierul, vrea ca dama lui să fie cea-mai-acea, ca să crape toți de ciudă și de poftă-n cui, pe cînd burghezul pîrlit, adorator al ciorapului de lînă, al „păstratului acasă”, sub cheie, burghezul de tip „frige-linte” vrea ca nevastă-sa să fie o leacă mai urîțică, astfel ca el să nu fie tot timpul ocupat s-o păzească, și să nu fie tot timpul cu frica-n sîn, că i-o ia altul. Dar iată catastrofa. Soții au un accident de automobil. Vinovatul e un doctor specialist în chirurgie estetică. Dăritor să-și repare cît mai

Bourvil (stînga) în „Cîntărețul mexican”.

Cu Jean Gabin în „Străbătînd Parisul“

bine greșeala. propune nasoalei noastre doamne să fie operată, și face din ea o femeie splendidă, încîntat că-i poate aduce soțului acest cadou miraculos. Dar soțul, de parte de a fi încîntat, e furios, speriat. Se socotește furat. El o vrea p-ai-a, a lui, pe urîta cumpărată la piață, achiziționată, pe văzute, de la agenția matrimonială. De aci încolo, nu-i mai adresează cuvîntul, își fierbe și coace turbarea, se neurastenizează, apoi înnebunește de-abinelea, apoi ucide pe „criminalul“ de doctor și riscă, frumușel, ghi- lotina. Această combinație de murdărie și crimă, de tragedie și cîr_pănoșală, de demență și șmulegărie este o situație morală, pînă acum neinventariată încă în artele povestirii. Cum interpretează comical Bourvil acest rol unde nu găsim nici o picătură de comic, este o performanță de mare actor. Și cum spuneam, asemenea lovituri de artă s-ar fi înmulțit, dacă moartea nu venea să-l lovească așa de timpuriu. În folclorul iconografic Moartea mînjește. Ei bine, niciodată ea n-a mînjit mai tare ca atunci cînd se pregătea să-l ia pe bunul, blîndul, nevino-vatul André Bourvil. Am în fața mea o revistă franceză din Beyruth, unde un reporter îi ia lui Bourvil un interviu, cu o lună înainte de a muri. Și zice gazetarul:

„Ce plăcut este, în epoca noastră de con-tes- tații și de scrișniri din dinți, să auzi pe cineva declarîndu-ți, fără cea mai mică lău- dăroșenie, așa, pur și simplu că... (unmează declarația lui Bourvil) „...Da, sînt fericit; ar trebui să fiu nebun de legat dacă m-aș plînge de cel mai mic lucru. Și nici supersti- țios nu sînt“.

Da. Superstițios. Cunoașteți, de la Azăis și pînă la povestea arabă cu inelul fericitu- lui, cunoașteți superstiția celor două faze, celor două serii: semia de vaci grase și slabe, credința că o serie începe, cînd cealaltă a ajuns la punctul culminant...

„Ce proiecte aveți pentru vacanță?“ îl în- treabă același reporter. Răspuns:

„Păi după ce mă odihnesc o leacă, și ca de obicei, în familie, la ferma mea din Normandia, la aer curat, și făcînd pe gră- dinarul (pasiunea mea din copilărie), o să plecăm toți patru (cu nevasta și doi copii) spre o țară cu soare, Italia, sau Tunisia. După asta, întoarcere în Europa No. 1, ca să turnez *Domnul Saltea*, pe urmă un salt în Spania unde, împreună cu de Funès, joc într-o parodie a lui *Ruy Blas*“.

Dar *palida mors aequus pulsat pede pau- perum tabernas curiamque regum...*